

היום נלמד בעזרת ה':

שבת דף כא

העטרן הוא פסולת הזפת, השעוה היא פסולת הדבש. והנפקא מינה למקח וממכר, כלומר שאם סיכם עם המוכר שימכור לו שעוה הוא יכול לתת לו פסולת דבש.

כל הפתילות שאסרו חכמים הם דוקא לעושה מהם פתילה לנר, אבל לעשות מהם מדורה מותר משום שכל פתילה מדליקה את חברתה ולא שייך החשש שמא יטה.

הטעם שאסרו חכמים להדליק בפתילות השנויות במשנה הוא משום שהאש מסכסכת בהם, כלומר לא דולקת במקום אחד אלא קופצת. והטעם שאסרו חכמים להדליק בשמנים השנויים במשנה הוא משום שהם לא נמשכים אחר הפתילה, ויש חשש שמא יטה.

שאל אביי את רבה: האם מותר לשים מעט שמן כשר להדלקה בתוך שמן שפסול להדלקה, ואז כל השמן נמשך אחר הפתילה והוא דולק היטב? או שאסרו זאת חכמים שמא יבוא להדליק רק בשמן הפסול? ענה לו רבה שאין מדליקים בהם "לפי שאין מדליקים בהם", כלומר שגזרו חכמים שאסור שמא יבוא להדליק בהם ללא תוספת השמן הכשר.

הדלקה בחלב מהותך וקרבי דגים שנימוחו: אם הוסיף בהם מעט שמן כשר מותר להדליק בהם.

ואף שהאש דולקת בהם היטב גם ללא שמוסיף בהם שמן כשר, אכן מעיקר הדין היה מותר להדליק בהם, אלא שגזרו חכמים לא להדליק בהם ללא התוספת של השמן הכשר שמא ידליק בחלב שאינו מהותך ובקרבי דגים שלא נימוחו. וכאן לא גזרו חכמים שמא יבוא להדליק לא תוספת שמן כשר, משום שלא גוזרים גזירה לגזירה (גזירה ראשונה - לא להדליק בחלב שאינו מהותך וקרבי דגים שלא נימוחו, וגזירה שניה - לא להדליק בחלב מהותך וקרבי דגים שנימוחו גם על ידי הוספת שמן כשר לתוכם).

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

פתילות שאסרו חכמים להדליק בהם בשבת אין מדליקים בהם נרות במקדש.

שנאמר "לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד" כלומר שהשלהבת תעלה מאיליה ולא שתצטרך תיקון והטיה. (כפי שהגמרא ביארה לעיל שבפתילות הפסולות השלהבת לא נאחזת היטב בפתילה).

ממכנסי הכהנים ומהאבנטים שבלו היו עושים פתילות להדלקת המנורות שבשמחת בית השואבה. ואף שהיה בהם צמר שהוא פסול לפתילה שבמנורת המקדש (כנ"ל), למנורות של שמחת בית השואבה מותר להשתמש בהם. מבגדי כהונה שבלו היו עושים פתילות למנורת המקדש, ומדובר בכותנות העשויות מבוץ (ולא היה בהם צמר).

חנוכה: לדעת רב הונא - הפתילות והשמנים האסורים להדלקת נרות שבת אסורים גם להדלקת נרות חנוכה בשבת ובחול. הטעם הוא משום שלדעתו "כבתה זקוק לה", כלומר שאם כבו נרות החנוכה הוא מחוייב לחזור ולהדליקם, ואם ידליק בפתילות ושמנים האסורים יש לחשוש שמא יכבו הנרות והוא יפשע ולא ידליק שוב. ואף בשבת חנוכה אסור להדליק בהם (את נרות החנוכה) משום שלדעתו מותר להשתמש לאורם, ואנו חוששים שמא יטה.

לדעת רב חסדא - מדליקים בהם בחנוכה בחול אבל לא בשבת של חנוכה. הטעם הוא משום שלדעתו "כבתה אין זקוק לה", כלומר שאם כבו נרות החנוכה הוא לא מחוייב לחזור ולהדליקם, ולא אכפת לנו אם הם יכבו. ובשבת הטעם הוא כטעמו של רב הונא כנ"ל.

לדעת רב זירא - מדליקים בהם בחנוכה בין בחול ובין בשבת. הטעם הוא משום שלדעתו "כבתה אין זקוק לה" (כנ"ל בדעת רב חסדא) ואסור להשתמש לאורה, ולכן אין חשש שמא יטה בשבת.

למדנו בברייתא: מצות נרות חנוכה משקיעת החמה עד שתכלה רגל מן השוק. הגמרא מבארת בזה 2 ביאורים: 1. שאם עדיין לא הדליק - שידליק בפרק הזמן הזה. 2. עליו לשים שמן שידלק כשיעור זמן זה (אבל אם כבתה אין זקוק לה).

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

מהדרין מן המהדרין: לדעת בית שמאי - מדליק ביום הראשון של חנוכה שמונה נרות, ומכאן ואילך פוחת והולך עד שביום האחרון מדליק נר אחד. נאמרו 2 טעמים בזה: 1. שעליו להדליק כנגד הימים העתידים לבוא. 2. כמו הקרבת "פְּרִי החג" בחג הסוכות שמספרם פוחת והולך.

לדעת בית הלל - מדליק ביום הראשון נר אחד, ומכאן ואילך מוסיף והולך עד שביום השמיני מדליק שמונה נרות. נאמרו 2 טעמים בזה: 1. שעליו להדליק כנגד הימים שכבר יצאו. 2. שמעלים בקודש ואין מורידים.

נר נוסף: המדליק נר חנוכה צריך נר נוסף בו הוא ישתמש לאורו. ואם יש לו מדורה אינו צריך נר נוסף, משום שהוא משתמש לאור המדורה. ואדם חשוב שאין דרכו להשתמש לאור מדורה צריך נר נוסף.

נר חנוכה שהזיק: גמל שהיה טעון בפשתן ועבר ברה"ר ונכנס פשתנו לתוך החנות, ונדלק הפשתן מנרו של החנווני ושרף את הבירה (= בית גדול), בעל הגמל חייב. ואם הניח החנווני את הנר מחוץ לחנות, החנווני חייב משום שאסור לו להניח את הנר בחוץ. ואם הנר היה נר של חנוכה החנווני פטור, משום שמותר לו להניח אותו בחוץ משום פרסומי ניסא.

מושגים בדף

להקפות: להציף, כלומר כרכו את הפתילה סביב האגוז כדי שהפתילה תצוף על השמן ולא תשקע בפנים. **עד דכליא ריגלא דתרמודאי:** עד שתכלה מן השוק רגלם של התרמודאיים - אומה שהיו מלקטים עצים דקים והיו מתעכבים בשוק עד שהלכו האנשים לבתיהם כשהחשיך היום, ומי שהיה צריך עצים להדליק אור בביתו היה יוצא וקונה מהם.